Guide Dogs Cymru

Dysgwch gyda Guide Dogs

Beth mae ci tywys yn ei wneud?

Nod

Edrych ar sut mae rhywun sydd wedi colli ei olwg a'i gi tywys yn gweithio gyda'i gilydd i fynd o le i le. Deall rhai o'r camau syml y gall pawb eu cymryd i helpu i wneud llwybrau'n fwy hwylus.

Amlinelliad

- I ddechrau – darllen i'r grŵp
- Fideo cŵn tywys wrth eu gwaith
- Gweithgaredd 1 – arwain mewn parau
- Gweithgaredd 2 – cynllun siwrnai
- I orffen – atgoffa a thrafodaeth

I ddechrau

Darllenwch i'r grŵp

Chwaraewch fideo Chris a Chester

Darllenwch y canlynol i'r dosbarth neu'r grŵp

"

Caewch eich llygaid. Dychmygwch ei bod hi'n amser chwarae ac rydych chi'n mynd allan i gwrdd â'ch ffrindiau. Meddyliwch am yr heriau y gallech eu hwynebu ar y ffordd – ble mae'r drws, ai drws gwthio ynteu ddrws tynnu ydy o, fyddwch chi'n baglu dros rywbeth neu'n taro i mewn i rywun, oes yna risiau, faint, pryd maen nhw'n cychwyn, ai i'r chwith ynteu i'r dde ydych chi'n troi, ble mae eich ffrindiau sydd y tu llan yn chwarae...

Sut byddai'r siwrnai honno'n gwneud i chi deimlo?

Nawr caewch eich llygaid eto a dychmygwch wneud y siwrnai i gyd eto, ond y tro yma, gyda'ch ffrind gorau wrth eich ochr yn eich tywys chi. Chi fyddai'n dewis ble i fynd, ond eich ffrind gorau fyddai'n gwneud yn siŵr eich bod chi'n cyrraedd yno'n saff. Bydd yn rhoi gwybod i chi os oes grisiau neu ddrws o'ch blaen ac yn eich helpu i fynd o gwmpas unrhyw rwystrau.

Fyddai hyn yn gwneud i chi deimlo'n saffach?

Ond all eich ffrind gorau ddim gwneud hyn i chi o hyd. Mae gan eich ffrind ei fywyd a'i deulu ei hun, a phethau i'w gwneud. Mae'r elusen Guide Dogs yn cynnig ffrind gorau i bobl, sef cŵn anhygoel sydd wedi cael hyfforddiant arbenigol – cŵn sy'n rhoi hyder i bobl sydd wedi colli eu golwg i fynd o le i le yn ddiogel. Maen nhw'n galw person a chi tywys sy'n gweithio gyda'i gilydd yn bartneriaeth, oherwydd mae'n rhaid iddyn nhw fod yn dîm da. Bydd y ci tywys yn gwisgo harnais gyda handlen fel bod y perchennog yn gallu teimlo 'tensiwn tywys'. Er enghraifft, os bydd y ci yn mynd i'r chwith neu'r dde, yn stopio, neu'n mynd yn syth ymlaen, bydd y person yn gallu teimlo hyn a'i ddilyn. Bydd hyn yn helpu i gadw'r person yn ddiogel.

"

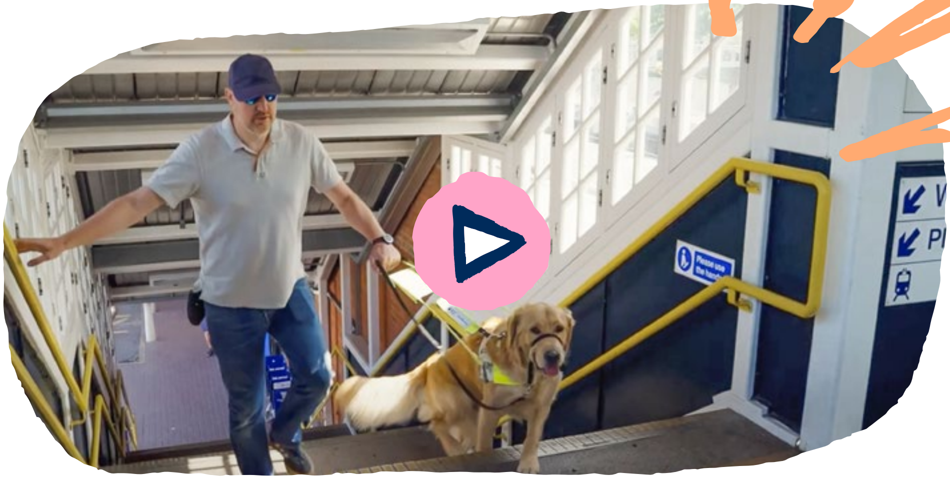

[Chwaraewch y fideo](#) i ddangos siwrnai Chris a'i gi tywys, Chester.

Mae'r fideo'n dangos yr heriau posibl wrth geisio mynd o un lle i'r llall pan nad ydych chi'n gallu gweld, a sut mae hyfforddiant ci tywys Chester yn gallu gwneud siwrnai Chris yn saffach. Bydd y fideo'n dangos pryd i oedi a thrafod cwestiwn fel dosbarth/grŵp. Bydd hyn yn helpu'r grŵp i ddysgu am rai o'r ffyrdd y mae cŵn tywys yn helpu pobl i ddod o hyd i lwybr diogel. Mae'r atebion yn cael eu rhoi yn y fideo, ynghyd ag eglurhad.

Trafodwch: pa orchmynion ddefnyddiodd Chris gyda Chester?

Efallai y bydd y bobl ifanc wedi sylwi bod Chris yn rhoi cyfarwyddiadau i Chester, er enghraifft, ymlaen, chwith, dde, at ymyl y palmant, ble mae'r grisiau, ble mae'r drws ac o dan. Ac wrth gwrs, roedd yna sawl 'da iawn' i'w glywed hefyd, gyda Chester yn cael ambell damaid bach blasus hyd yn oed!

Bydd cŵn tywys yn dysgu 37 o sgiliau gwahanol i helpu eu partner i fynd o le i le yn ddiogel drwy gerdded mewn llinell syth, o ymyl un palmant i un arall, gan osgoi rhwystrau. Byddant hefyd yn cael eu hyfforddi i ddod o hyd i bethau fel drysau a safleoedd bws, i ddatrys problemau ac i fod yn gydweithredol yn eu gofal eu hunain.

Gweithgaredd 1

Gwaith pâr

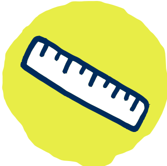

Pren mesur
i bob pâr

Arwain mewn parau

Yn y gweithgaredd hwn, bydd un person ifanc yn arwain ei bartner ar hyd llwybr. Bydd y ddau ohonynt yn gafael mewn pren mesur neu rywbeth tebyg, gan gymryd arnynt mai hwn yw'r handlen ar harnais y ci tywys. Bydd hyn yn rhoi'r teimlad o symudiad ci tywys i'r unigolyn sy'n cael ei arwain, fel y gall deimlo a dilyn. Bydd angen i'r unigolyn sy'n cael ei arwain adael i'r llall ei dywys, a'i ddilyn drwy'r tensiwn tywys i ble bynnag mae'n mynd.

Defnyddiwch le mawr diogel fel neuadd, gan wneud yn siŵr bod gennych chi linell gychwyn a llinell derfyn.

Efallai y byddwch yn dymuno rhoi ambell beth o gwmpas y lle i gyfleu rhwystrau go iawn fel mannau croesi ffordd neu geir wedi parcio ar y palmant. Gallech hyd yn oed roi cynnig ar rai o'r gorchmynion yn y fideo, fel 'ymlaen' neu 'ble mae'r gadair'.

Gan ddibynnu ar faint eich grŵp, efallai y byddai'n syniad da gofyn i grwpiau llai wneud y gweithgaredd hwn tra bod pawb arall yn gwylio ac yn adrodd yn ôl ar y diwedd i werthuso'r partneriaethau.

O'r gweithgaredd hwn, gall y bobl ifanc weld sut beth yw cael eu harwain gan gi tywys, gan ymateb i symudiad yr arweinydd wrth fynd o amgylch y rhwystrau, wrth gerdded ar hyd y llwybr ac wrth stopio. Byddant hefyd yn dysgu am ddefnyddio gorchmynion a'r ffordd orau o weithio mewn partneriaeth.

Bydd hyfforddwyr Guide Dogs yn defnyddio'r ymarfer hwn i roi syniad i bobl sut gallai ci tywys eu helpu. Mae'n eu dysgu sut i ddal yr handlen, pa safle i fod ynddo wrth gerdded gyda'r ci tywys, gorchmynion sylfaenol a sut mae'n teimlo i ddefnyddio tensiwn tywys.

Gweithgaredd 2

Gweithgaredd unigol

Papur a phensil bob un

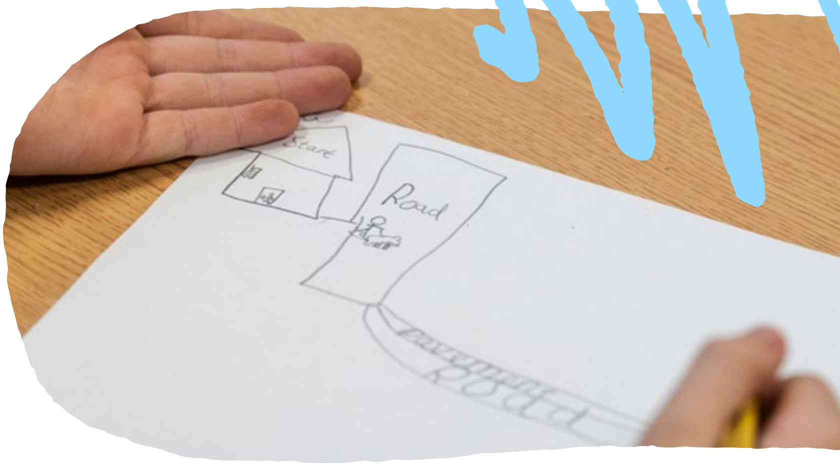

Cynllun siwrnai ar gyfer ci tywys

Pan fydd partneriaethau ci tywys newydd yn cael hyfforddiant, bydd staff Guide Dogs yn eu helpu i ymarfer y llwybrau y byddant yn eu dilyn yn rheolaidd gyda'i gilydd. Bydd y ci tywys wedyn yn ymgyfarwyddo â rhai o'r prif deithiau, sy'n ei helpu i ddysgu am y rhwystrau y bydd yn dod ar eu traws ac am y pethau y gofynnir iddo ddod o hyd iddynt o bosibl, fel mannau croesi.

Gofynnwch i'r plant feddwl am siwrnai y gallai partneriaeth ci tywys ei chymryd o gwmpas eich ysgol neu'ch cymuned.

Dylai'r siwrnai fod yn un y mae'r dysgwyr yn ei hadnabod yn dda o'u cof neu y gallent ei hail-greu yn ystod y sesiwn.

Dylai'r dysgwyr lunio cynllun y siwrnai o'r dechrau i'r diwedd, gan feddwl am unrhyw bwyntiau ar hyd y daith y mae angen bod yn ofalus gyda nhw.

Gan ddefnyddio lluniau neu destun, dylai'r pwyntiau heriol hyn gael eu cofnodi ar y cynllun, ynghyd â sut mae'r dysgwyr yn meddwl y byddai'r bartneriaeth yn delio â nhw. Er enghraifft, i fynd i mewn i'r adeilad, gallai'r person ifanc dynnu llun o berchennog y ci tywys yn gofyn i'r ci 'ble mae'r drws'.

Gellid marcio'r canlynol ar y cynllun:

- **Pwyntiau allweddol y mae angen delio â nhw**

Ar y cynllun, marciwch bethau fel ffyrdd neu risiau (faint, i fyny/lawr, unrhyw gorneli?), drysau (pa ffordd maen nhw'n agor?), rhwystrau (polion, biniau, unrhyw beth sy'n hongian yn isel)..

- **Pwyntiau lle gallai'r ci tywys dywys y perchennog**

Pryd fyddai'r ci tywys yn helpu a pha orchmynion fyddai angen eu defnyddio?

- **Pwyntiau lle mae perchennog y ci tywys yn gwneud y penderfyniad**

Pryd fyddai angen i berchennog y ci tywys ddefnyddio ei glyw neu ei synhwyrau eraill? Er enghraifft, wrth fan croesi ffordd, byddai angen gwrando am sŵn traffig.

- **TBeth mae'r person ifanc yn ei feddwl yw'r her fwyaf i'r bartneriaeth ci tywys ar y siwrnai**

Ar gyfer dysgwyr hŷn, gellid defnyddio hyn fel sail ar gyfer ysgrifennu disgrifiadol.

I orffen

Cwestiwn
a thrafodaeth
ar gyfer y grŵp

All y dysgwyr enwi tri pheth y mae ci tywys yn cael ei hyfforddi i'w wneud i helpu rhywun sydd wedi colli ei olwg?

Gallai'r bobl ifanc sôn am dywys pobl o gwmpas pethau, stopio wrth ymyl palmentydd a dod o hyd i wrthrychau penodol. Cwestiwn diddorol arall y gellid ei ofyn yw 'beth nad yw ci tywys yn ei wneud?' er mwyn gweld a ydynt yn deall mai partneriaeth ydy hi a bod perchennog y ci yn chwarae rhan gyfartal.

Trafodwch: ydy'ch ysgol neu'ch cymuned chi yn lle hwylus i rywun sydd wedi colli ei olwg?

Sut gallai gwahanol grwpiau (y bobl ifanc eu hunain, oedolion, arweinwyr y gymuned) wella hyn? Er enghraifft, pobl ifanc ddim yn gadael eu beiciau bob sut ar y palmant os byddant yn mynd i mewn i adeilad, oedolion ddim yn parcio ar y palmant, ac arweinwyr y gymuned yn gwneud yn siŵr bod mannau croesi traffig.

Beth am ddefnyddio'r drafodaeth olaf hon fel man cychwyn ar gyfer ysgrifennu llythyr neu lunio poster llawn perswâd i argyhoeddi eraill i helpu i wella hygyrchedd yn yr ysgol neu'r gymuned?

The Guide Dogs for the Blind Association is a company limited by guarantee and a registered charity in England and Wales (209617), Scotland (SC038979) and Isle of Man (1334). B312f 01/25